

EU-Moldova Civil Society Platform		Platforma societății civile UE-Moldova
-----------------------------------	---	--

Prima reuniune, Bruxelles, 10 Mai 2016

Statul de Drept și Buna Guvernare în Republica Moldova

Raport realizat de Dumitru Fornea, membru CESE

1. Concluzii și recomandări:

Platforma Societății Civile UE – Moldova salută:

- eforturile considerabile întreprinse la nivel de țară în vederea implementării Planului Național de Acțiune pentru punerea în aplicare a Acordului de Asociere (PNA AA) în perioada 2014-2016, așa cum sunt ele recunoscute în “Raportul de Progres cu privire la implementarea Agendei de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană pentru perioada septembrie 2014 – martie 2016”;
- angajamentul noului Guvern de la Chișinău de a menține parcursul european al țării, prin continuarea reformelor și recuperarea timpului pierdut în perioada de instabilitate politică din ultimul an;
- acțiunile și calendarul de implementare asumat de RM prin Foaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016;
- angajamentul Guvernului de a implica și consulta societatea civilă din RM și Platforma Societății Civile UE-Moldova, așa cum a fost el exprimat în intervenția Primului – ministru Pavel Filip, la data de 15 martie 2016 în Parlamentul European, în prezența membrilor Comitetului pentru Afaceri Externe.

Platforma Societății Civile UE – Moldova consideră că următoarele acțiuni sunt esențiale pentru consolidarea Statului de Drept și a Bunei Guvernări în Republica Moldova:

- implementarea conform calendarului a măsurilor asumate de Guvernul RM prin Foaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016;
- reorganizarea sistemului judiciar, îmbunătățirea managementului acestuia și a procesului de selecție a magistraților și personalului auxiliar;
- consolidarea independenței organizaționale, funcționale și operaționale a Centrului Național Anticorupție;
- creșterea capacității și eficienței sistemului de control al averii și a intereselor funcționarilor publici prin stabilirea unui Centru Național de Integritate, care printre altele, să gestioneze dezvoltarea și actualizarea continuă a sistemului informatic automatizat pentru depunerea on-line a declarațiilor de avere și de interese;

- clarificarea prin lege, a competențelor Centrului Național Anticorupție sau ale Comisiei Naționale pentru Integritate, în raport cu alte instituții cu atribuții similare;
- clarificarea aspectelor din Legea nr.178 din 2014 privind răspunderea disciplinară a judecătorilor, astfel încât să se ia în considerare Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
- implicarea organizațiilor relevante ale societății civile în evaluarea la zi a Strategiei Naționale Anticorupție 2011 – 2015, dezbaterile publice a rezultatelor obținute și identificarea lecțiilor utile pentru continuarea luptei împotriva corupției;
- inițierea consultărilor pentru elaborarea Strategiei Naționale Anticorupție 2017 – 2018 și implicarea organizațiilor societății civile în acest proces;
- o mai bună reglementare prin creșterea transparenței și a calității procesului de consultare
- promovarea unor programe pentru creșterea capacității partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile, precum și pentru consolidarea mecanismelor instituționale de dialog social și civic;
- investigarea aprofundată și imparțială a cazurilor de fraudă care au afectat sistemul bancar în 2014, în vederea recuperării fondurilor delapidate și aducerea responsabililor în fața justiției;
- consolidarea independenței și a competențelor de supraveghere ale Băncii Naționale și ale Comisiei Naționale pentru Piețele Financiare;
- identificarea unor soluții pentru asigurarea sprijinului logistic și financiar necesar sustenabilității părții moldovenești a Platformei Societății Civile UE – Moldova.

2. Comentarii generale privind scopul și limitele raportului

Prezentul raport este elaborat în baza articolului 443 a Acordului de Asociere (AA) Republica Moldova (RM) – UE și exprimă poziția reprezentanților societății civile din UE cu privire la principiile, obiectivele, provocările și instrumentele care trebuie luate în considerare atunci când se elaborează politicile și cadrul legal pentru consolidarea Statului de Drept și a Bunei Guvernări în RM.

Raportul nu-și propune să trateze exhaustiv aspectele ce fac obiectul analizei, respectiv Statul de Drept și Buna Guvernare, ci mai degrabă se concentrează pe identificarea unor direcții concrete de acțiune în acest sens, atât pentru instituțiile publice relevante, dar mai ales pentru societatea civilă organizată din UE și din RM.

Baza de documentare privind relațiile UE–RM este amplă¹, însă pentru o mai bună coordonare a eforturilor instituțiilor și organizațiilor europene, s-a folosit ca documente de referință “Raportul de Progres cu privire la implementarea Agendei de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană pentru perioada septembrie 2014 – martie 2016” (în special Capitolul 2.1– “Dialogul politic și reforma” și Capitolul 2.3–„Cooperarea judiciară, libertate și securitate”), „Concluziile Consiliului pentru Republica Moldova” din 15 februarie 2016, “Foaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016”, precum și „Nota de Poziție cu privire la Procesul de Implementare a Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană”, elaborată de Platforma

¹ Două studii relevante în acest sens: “Assessing the First Year of Moldova’s Implementation of the Association Agenda – Progress and Opportunities in the Political Sphere”, January 2016, Fundația Soros Moldova; „Mapping the EU-Republic of Moldova Trajectory: Roadblocks on the Way to Economic Integration with the EU”, Gabrielle G. Bulgari, Romanian Journal of European Affairs, Vol.15, No.4, December 2015.

Societății Civile RM–UE și prezentată cu ocazia reuniunii Consiliului de Asociere RM-UE din 14 martie 2016.

3. Justiția – garant al dezvoltării economice și sociale în RM

Societatea occidentală europeană a reușit să dezvolte în timp, instituții juridice puternice și independente, care au stat la baza unor sisteme de justiție eficiente, facilitând astfel apariția unor instituții politice inclusive, favorabile liberei inițiative și dezvoltării economice și sociale.²

Unele state din Europa Centrală și de Est, deși au interacționat constant cu civilizația vestică, au rămas în ultimele sute de ani, prizonierele unor sisteme despotice care au format instituții politice și economice extractive. În multe dintre aceste state, elitele au încercat să-și subordoneze justiția. Acesta este și motivul pentru care, Capitolul “Justiție și Afaceri Interne”, a reprezentat cea mai dificilă probă în procesul de negociere al aderării la UE a unor state cum ar fi România sau Bulgaria.

Evoluțiile recente din RM, confirmă încă odată, dacă mai era nevoie, că fără o justiție puternică, independentă și eficientă, parcursul european al țării rămâne o himeră. Vestea bună este că la nivel european avem experiența necesară pentru a sprijini RM, dar pentru aceasta este nevoie de o clasă politică responsabilă și/sau o societate civilă dinamică și dornică să evolueze în plan economic, social sau cultural.

Fără justiție, RM nu va reuși să reducă corupția din administrația publică și criminalitatea economică. Cetățenii și societatea civilă organizată sunt catalizatorii și forțele legitime care pot să revendice edificarea unui sistem de justiție liber și independent, ca o putere separată în Stat, care să garanteze respectarea drepturilor omului și care să asigure condițiile optime pentru dezvoltarea economică și socială a țării.

4. Reforma sistemului judiciar și a instituțiilor administrației publice în RM

Parcursul european al RM va fi condiționat (la fel cum s-a întâmplat și în cazul altor state din Centrul și Estul Europei), de ritmul în care se va realiza reforma sistemului judiciar și a instituțiilor administrației publice.

Angajamentul sincer și voința de reformare a clasei politice de la Chișinău, va reprezenta unul dintre elementele determinante pentru o tranziție accelerată, pașnică și benefică a RM de la instituțiile politice și economice din perioada sovietică, la instituții moderne, capabile să răspundă provocărilor globalizării și a societății bazate pe cunoaștere.

Raportul de Progres cu privire la implementarea Agendei de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană pentru perioada septembrie 2014 – martie 2016, recunoaște la modul general că în RM, “au fost depuse eforturi considerabile la nivel de țară pentru implementarea Planului național de acțiune pentru punerea în aplicare a Acordului de asociere (PNA AA) pentru perioada 2014-2016”, inclusiv în ceea ce privește îmbunătățirea coordonării instituționale și a mecanismului de monitorizare.

² “De ce eșuează națiunile. Originile puterii, ale prosperității și ale sărăciei?”, Daron Acemoglu, James A. Robinson

Cu toate acestea, instabilitatea politică datorată căderii a 3 guverne succesive, implementarea fără entuziasm a Strategiei Naționale Anticorupție, a Strategiei de reformare a Sectorului Justiției, dar și a unor obligații asumate prin Acordul de Asociere RM– UE, au afectat serios credibilitatea clasei politice de la Chișinău, iar acest lucru s-a reflectat în plan internațional, prin retrogradarea țării cu câteva poziții, astfel încât Indicele Percepției Corupției pentru anul 2015³ plasa Republica Moldova pe locul 103 din 168 de state incluse în clasament.

Pentru a se reveni la Agenda Europeană, un pas important a fost realizat la inițiativa Guvernului de la Chișinău, care prin Scrisoarea adresată Președintelui Junker la data 5 februarie 2016, Primul-ministrul RM, dl. Pavel Filip, a propus o Foaie de Parcurs pentru a aborda provocările evidențiate în cadrul concluziilor Consiliului UE pentru Afaceri Externe din data de 15 februarie 2016.

Această Foaie de parcurs, care a fost discutată cu reprezentanții UE, are scopul imediat de a stabili o bază legislativă și instituțională solidă, precum și de a mobiliza voința politică și sprijinul extern necesar pentru reforme decisive în Republica Moldova.

Membrii Platformei Societății Civile UE – RM salută și susțin în totalitate acțiunile cheie ce privesc Statul de Drept și Buna Guvernare, care trebuie să fie implementate până la data de 31 iulie 2016, așa cum se prevede în această Foaie de Parcurs.

4.1 Reforma Sistemului Judiciar în RM

Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției din cadrul Consiliului Europei consideră că pilonii unui sistem de justiție modern sunt: independența, profesionalismul, eficiența, responsabilitatea și transparența.

Instituțiile Uniunii Europene, Guvernele Statelor Membre, dar și organizațiile societății civile din UE și RM, consideră că **reforma sistemului judiciar trebuie să aibă ca obiective:**

- întărirea stabilității, independenței și eficienței instituțiilor care garantează democrația și statul de drept;
- respectarea drepturilor omului;
- adoptarea celor mai bune practici europene legate de funcționarea sistemului judiciar;
- consolidarea dialogului cu profesiile organizate autonom și societatea civilă, precum și implicarea lor în modernizarea sistemului judiciar;
- transparența instituțiilor și procedurilor judiciare;
- integritatea și responsabilitatea actorilor implicați în administrarea justiției;
- respectarea cetățeanului, în calitate de beneficiar final al serviciului public de justiție.

Instituțiile europene, dar și organizațiile societății civile care au evaluat calitatea sistemului de justiție din RM, au identificat **principalele provocări cu privire la sistemul de justiție:**

- necesitatea imperativă de creștere a eficienței și calității serviciilor judiciare;
- asigurarea accesului liber la justiție;
- protejarea drepturilor cetățenilor care intră în contact cu sistemul judiciar;

³ Transparency International

- reducerea duratei procedurilor judiciare;
- îmbunătățirea activității de executare a deciziilor Curții;
- îmbunătățirea sistemului de colectare a datelor statistice judiciare;
- durata excesivă a procedurilor;
- neexecutarea hotărârilor judecătorești;
- punerea în aplicare a tehnologiei moderne în instanțe;

Măsurile și instrumentele agreeate pentru atingerea obiectivelor ce privesc reforma sistemului judiciar în Republica Moldova, se deduc din Raportul de Progres cu privire la implementarea AA RM-UE pentru perioada septembrie 2014 – martie 2016, însă detaliat, sunt prezentate în Foaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016.

Sintetizând pozițiile oficiale adoptate de instituțiile UE cu privire la RM, dar și diversele opinii și documente care au fost elaborate de organizații ale societății civile, inclusiv ale Comitetului Economic și Social European, *Platforma Societății Civile UE-RM consideră esențiale pentru reforma sistemului judiciar în RM, implementarea următoarelor acțiuni cheie:*

- reorganizarea sistemului judiciar, îmbunătățirea managementului acestuia și a procesului de selecție a magistraților și personalului auxiliar;
- punerea la punct a unui sistem modern și eficient pentru repartizarea aleatorie a cauzelor în instanțele de judecată;
- întărirea capacității Consiliului Superior al Magistraturii și a altor autorități naționale în evaluarea eficienței și calității sistemului de justiție;
- amendarea Constituției, pentru a se clarifica procedura de numire inițială a judecătorilor și selectarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție, precum și a rolului Consiliului Superior al Magistraturii în auto-administrarea sistemului judiciar, competența și compoziția acestuia;
- clarificarea aspectelor din Legea nr.178 din 2014 privind răspunderea disciplinară a judecătorilor, astfel încât să se ia în considerare Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului⁴
- consolidarea independenței organizaționale, funcționale și operaționale a Centrului Național Anticorupție;
- creșterea capacității și eficienței sistemului de control al averii și a intereselor funcționarilor publici prin stabilirea unui Centru Național de Integritate, care printre altele, să gestioneze dezvoltarea și actualizarea continuă a sistemului informatic automatizat pentru depunerea on-line a declarațiilor de avere și de interese;
- clarificarea prin lege, a competențelor Centrului Național Anticorupție sau ale Comisiei Naționale pentru Integritate, în raport cu alte instituții care au atribuții similare;
- implicarea organizațiilor relevante ale societății civile în evaluarea la zi a Strategiei Naționale Anticorupție 2011 – 2015, dezbaterile publice a rezultatelor obținute și identificarea lecțiilor utile pentru continuarea luptei împotriva corupției;
- inițierea consultărilor pentru elaborarea Strategiei Naționale Anticorupție 2017 – 2018 și implicarea organizațiilor societății civile în acest proces;

⁴ [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2014\)006-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)006-e)

- reforma poliției, prevenirea criminalității și combaterea criminalității organizate (Strategia reformei poliției 2016 - 2020).

4.2 Reforma sistemului administrativ și Buna Guvernare în RM

Situația deplorabilă cu privire la încrederea cetățenilor și a partenerilor externi în clasa politică și în instituțiile din RM, se datorează incapacității acestora de a asigura o bună reglementare și o gestionare optimă a funcțiilor esențiale ale Statului.

Foiaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016, prezintă un calendar de implementare asumat de RM, prin care o serie de acte normative vor fi adoptate în vederea recuperării timpului pierdut și reintroducerii pe agenda publică a preocupărilor privind Buna Guvernare.

Reglementările și măsurile politice din acest calendar de acțiuni vizează:

- combaterea corupției,
- reforma administrației publice;
- creșterea transparenței finanțării partidelor politice și a responsabilității candidaților aleși;
- libertatea presei;
- consolidarea independenței și a competențelor de supraveghere ale Băncii Naționale și ale Comisiei Naționale pentru Piețele Financiare;
- investigarea aprofundată și imparțială a cazurilor de fraudă care au afectat sistemul bancar în 2014, în vederea recuperării fondurilor delapidate și aducerea responsabililor în fața justiției;
- restabilirea unui climat de afaceri și investițional, atractiv și stabil;
- îmbunătățirea transparenței și a condițiilor privind investițiile în sectorul energetic;
- cooperarea cu societatea civilă;
- accelerarea implementării Acordului de Asociere UE-RM, inclusiv a aspectelor ce privesc Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.

În aceeași direcție, dar ca urmare a revizuirii politicii UE de vecinătate (proces care s-a finalizat în noiembrie 2015), Guvernul RM a propus în aprilie 2016, o serie de abordări cu privire la programele de colaborare la nivel european care vizează buna guvernare⁵. În acest sens, se consideră că Reforma Administrației Publice reprezintă un element esențial, motiv pentru care RM este interesată să exploreze în continuare posibilitățile oferite de acest instrument, în vederea îmbunătățirii cooperării și a schimburilor de experiență la nivel european cu privire la E-Guvernare, măsurile anticorupție, audiovizual, dar mai ales cu privire la funcționarii publici (recrutarea acestora pe bază de merit și carieră; sistemul de remunerare echitabil și transparent; dezvoltarea profesională; evaluarea performanțelor; promovarea integrității și prevenirea corupției).

Furtul miliardului de dolari din cele mai mari bănci din Republica Moldova (Banca de Economii, Banca Socială și Unibank), a dat o lovitură puternică sistemului financiar din această țară, subminând încrederea partenerilor europeni și a instituțiilor financiare internaționale, în autoritățile de la Chișinău,

⁵ Non Paper proposals by the Republic of Moldova on the implementation of the ENP priorities (according to the new ENP revised in November 2015)

inclusiv în capacitatea Băncii Naționale a Moldovei de a asigura reglementarea și supravegherea bancară.

Raportul Kroll⁶, (care a fost dat publicității, numai după ce peste 10 000 de oameni au solicitat acest lucru prin acțiuni de protest), oferă o imagine îngrijorătoare cu privire la situația unor instituții cheie ale Statului, care sunt dominate de interesele unor oligarhi, în slujba cărora se află persoane importante din mediul politic și/sau economic.

Măsurile instituite pentru a răspunde acestei crize, chiar dacă unele au fost sugerate de FMI și Banca Mondială, dau impresia că nu fac decât să ofere noi oportunități pentru șifonarea banilor publici. Lichidarea băncilor implicate în acest „furt al secolului”, înainte de soluționarea dosarelor penale, ar putea să reprezinte o ștergere a urmelor infracțiunilor comise.

Cetățenii RM au dreptul să știe cum se vor valorifica activele acestor bănci, mai ales că pentru salvarea lor s-au injectat bani publici. Există riscul ca odată cu lichidarea băncilor, urmărirea banilor furați să fie mai dificilă, iar activele băncilor să fie subevaluate și înstrăinate în mod dubios, mărindu-se astfel povara contribuabililor.

Printr-un program de Twinning lansat în iulie 2015⁷, Uniunea Europeană a sprijinit consolidarea capacității Băncii Naționale a Moldovei în ceea ce privește reglementarea și supravegherea bancară. Acțiunile au vizat implementarea Acordului de Capital Basel III și transpunerea în legislația autohtonă a Directivei 2013/36/EU și a Regulamentului 575/2013. La reuniunile de lucru au participat experți ai BNM, ai băncilor centrale din România și Olanda, precum și reprezentanți ai Delegației UE în Republica Moldova. De asemenea, s-au organizat 3 întruniri cu reprezentanții sectorului bancar pentru a discuta prevederile cadrului european și modul în care acestea vor fi transpuse în actele normative ale BNM.

Platforma Societății Civile UE-RM consideră necesare următoarele acțiuni pentru o mai bună guvernare:

- implementarea conform calendarului a măsurilor asumate de Guvernul RM prin Foaia de parcurs privind acțiunile prioritare pentru reformă – Măsurile cheie până la 31 iulie 2016;
- creșterea capacității instituționale de planificare strategică printr-o mai bună gestiune a resurselor umane și a coordonării între diferitele niveluri administrative;
- reducerea birocrăției pentru cetățeni și mediul de afaceri;
- o mai bună reglementare prin creșterea transparenței și a calității procesului de consultare
- consolidarea mecanismelor instituționale de dialog social și civic
- continuarea implementării aplicațiilor digitale de tip E-Guvernare și creșterea accesibilității acestora pentru cetățeni;
- creșterea capacității de management și monitorizare a achizițiilor publice;
- modernizarea cadrului de reglementare și a managementului finanțelor publice;
- consolidarea capacității de reglementare și supraveghere bancară a Băncii Naționale a Moldovei.

⁶ http://candu.md/files/doc/Kroll_Project%20Tenor_Candu_02.04.15.pdf

⁷ Proiectul de Twinning „Consolidarea capacităților BNM în domeniul reglementării și supravegherii bancare în contextul reglementărilor UE”, în valoare de 1,2 milioane de euro, este finanțat de UE și se va desfășura timp de doi ani, cu asistența tehnică a 44 de experți de la Banca Națională a României și Banca Centrală a Olandei.

5. Rolul societății civile în consolidarea Statului de Drept și a Bunei Guvernări în RM

5.1 Cadrul legal și contextul în care evoluează societatea civilă din RM și UE

La nivel european, Tratatul privind Uniunea Europeană, precum și Acordul de Asociere RM-UE, asigură cadrul juridic și politic pentru implicarea partenerilor sociali și ai societății civile în procesele decizionale, atât la nivel legislativ, cât și consultativ. Articolul 15 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene recunoaște rolul societății civile în buna guvernare a UE. Articolul 11 din Tratatul privind Uniunea Europeană subliniază necesitatea ca instituțiile UE să mențină un dialog deschis, transparent și constant cu organizațiile societății civile.⁸ În titlul X al Tratatului – Politica Socială – se regăsesc referințe cu privire la dialogul social și la consultarea Comitetului Economic și Social European.

Articolele 377, 442 și 443 din Acordul de Asociere RM-UE, prevăd obligații pentru informarea și consultarea societății civile și a partenerilor sociali, în aspectele ce privesc implementarea Acordului de Asociere și a Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător RM-UE.

În contextul negocierilor pentru semnarea Acordului de Asociere RM-UE, executivul și legislativul de la Chișinău au promovat unele măsuri care să sprijine organizațiile societății civile. Relevantă în acest sens, este Legea nr.205 din 28.09.2012 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012–2015 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei. Obiectivele urmărite prin această lege au fost:

- consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice;
- promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile;
- dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului.

Chiar dacă numai aproximativ un sfert din acțiunile prevăzute în Strategie au fost implementate, aceasta a reprezentat un exercițiu important pentru organizațiile societății civile, contribuind la o mai bună cunoaștere a preocupărilor sectorului neguvernamental, în mediul politic, dar și în rândul publicului larg.

La data de 15 martie 2016, dl. Pavel Filip, Primul-ministrul RM, a avut o intervenție în Parlamentul European, în prezența membrilor Comitetului pentru Afaceri Externe, prin care a reconfirmat voința politică a Executivului de la Chișinău de a se angaja serios pentru realizarea reformelor care garantează parcursul european al țării, subliniind totodată rolul important pe care-l are societatea civilă din RM și Platforma Societății Civile RM-UE.

Reprezentanți ai Parlamentului Republicii Moldova, ai Guvernului și ai Consiliului Național al ONG-urilor, s-au întâlnit în data de 27 aprilie 2016, pentru a discuta cu privire la instituirea unui format de lucru trilateral între Parlament, Guvern și sectorul asociativ, cu scopul de a găsi modalități concrete pentru implicarea mai activă a cetățenilor în procesele decizionale, atât la nivel legislativ, cât și executiv.

5.2 Dialogul Social și preocupările actuale ale partenerilor sociali din Republica Moldova

⁸ http://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/civil_society_organisation.html?locale=ro

Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2016-2018, prevede „aprobarea unui nou Cod al Muncii sau actualizarea celui existent”⁹. Organizațiile sindicale nu susțin elaborarea unui nou Cod al Muncii deoarece consideră că perfecționarea legislației muncii trebuie făcută doar prin modificarea și completarea acesteia cu normele dreptului internațional, inclusiv cu Pactele internaționale, Carta Socială Europeană, Convențiile OIM sau cu Directivele UE.

Pentru perfecționarea legislației muncii, Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei a creat un grup de lucru tripartit, format din reprezentanți ai partenerilor sociali (Guvern, patronate, sindicate), care a elaborat un proiect de lege prin care s-a propus modificarea a 40 de articole din Codul muncii. Ulterior, Parlamentul Republicii Moldova, pe baza activității acestui grup tripartit, a adoptat Legea pentru modificarea și completarea Codului Muncii nr.205 din 20.11. 2015.

Partenerii sociali au fost implicați în dezbaterile privind transpunerea Directivei nr.91/533/CEE privind obligația angajatorului de a informa lucrătorii asupra condițiilor aplicabile contractului sau raportului de muncă, precum și a Directivei nr.1999/70/CE referitoare la acordul cadru cu privire la munca pe durată determinată.

Camera de comerț moldo-americană, membră a Confederației Naționale a Patronatelor, susține modificarea legislației muncii pentru dinamizarea climatului de afaceri din RM. Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova consideră că modificările vizate nu fac decât să diminueze drepturile sindicale și nivelul de protecție socială, prin liberalizarea excesivă a raporturilor de muncă în detrimentul salariaților și contrar standardelor internaționale ale muncii, ratificate de RM.

În contextul adoptării Legii nr.131 din 8.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, sindicatele au înaintat către Organizația Internațională a Muncii, o reclamație împotriva Guvernului Republicii Moldova pentru nerespectarea prevederilor art.12 din Convenția OIM nr. 81/1947 privind inspecția muncii în industrie și comerț. Comitetul tripartit al OIM a răspuns acestei reclamații prin Decizia nr. GB.323/INS/11/6 din 24 martie 2015, în care a recomandat Guvernului “să întreprindă, fără întârziere, măsurile necesare pentru eliminarea contradicțiilor dintre legislația Republicii Moldova cu prevederile art.12 și art.16 din Convenția nr. 81”. Sindicatele consideră că până în prezent, măsurile de remediere nu au fost luate, iar eficiența Inspectoratului de Stat al Muncii este serios afectată.

Platforma Societății Civile UE-RM consideră necesare următoarele acțiuni pentru consolidarea dialogului social în Republica Moldova:

- eficientizarea dialogului social la nivel național prin acordarea unui statut mai înalt hotărârilor și deciziilor Comisiei naționale pentru consultări și negocieri colective, precum și asigurarea respectării principiilor egalității și parității partenerilor la prezidarea ședințelor Comisiei naționale;
- consolidarea structurilor patronale la nivel de ramură și teritorial;
- promovarea unor programe pentru creșterea capacității partenerilor sociali și pentru consolidarea mecanismelor instituționale de dialog social;
- promovarea dialogului social bipartit la nivel de ramură (în prezent legislația prevede exclusiv doar dialogul tripartit cu implicarea ministerelor de ramură unde unitățile economice sunt preponderent private);

⁹ http://www.gov.md/sites/default/files/document/attachments/guvernul_republicii_moldova_-_programul_de_activitate_al_guvernului_republicii_moldova_2016-2018.pdf

- intensificarea activităților pentru instruirea partenerilor sociali în materie de dialog social și negocieri colective (asistența financiară UE și experiența partenerilor sociali din alte State Membre ar trebui să fie mobilizată în această direcție);
- consolidarea unei culturi a dialogului social și civic în societate, prin creșterea gradului de conștientizare a populației cu privire la prevederile legislației muncii și a legislației în domeniul parteneriatului social și printr-o promovare mai activă a acestor teme în mass – media și în mediile sociale;

5.3 Sprijinul financiar pentru organizațiile societății civile în RM

Prioritățile actualizate (februarie 2016) din Foia de parcurs privind implicarea societății civile în RM pentru perioada 2014-2017, se vor concentra pe promovarea rolului societății civile ca actor intern esențial în punerea în aplicare a Acordului de Asociere UE-Moldova, pe facilitarea rolului de monitorizare al organizațiilor societății civile și consolidarea capacităților sale, precum și pe consolidarea rolului societății civile de a fi un actor al dezvoltării, activ și independent. Foia de parcurs a fost actualizată în strânsă colaborare cu Statele Membre și a servit ca bază pentru analiza comună (Comisia Europeană & Guvernul RM), a sectorului societății civile în cadrul exercițiului de răspuns comun.

În prezent, în RM sunt 15 proiecte în curs de desfășurare: 3 proiecte aflate în implementare sunt finanțate prin Facilitatea pentru Societatea Civilă (CSF 2011-2013), 7 proiecte prin Instrumentului European pentru Democrație și Drepturile Omului (EIDHR 2013-2014), 2 proiecte prin noul program multianual orientativ 2014-2020 pentru organizațiile societății civile și autoritățile locale (CSO – LA 2015), 3 proiecte prin Programul UE pentru proiectele demonstrative urbane durabile (SuDEP 2013).

În perioada 2013- 2014, 3,8 milioane de euro au fost plătite în cadrul EIDHR/CSF/CSO-LA, iar în 2016, se preconizează să înceapă alocarea a 8 milioane de euro, pentru sprijinirea organizațiilor societății civile ca parte a AAP 2015 (proiecte pentru sprijinirea implementării Acordului de Asociere). Se vor finanța proiectele care au ca obiective: consolidarea capacităților privind buna guvernare, dezvoltarea socială și economică și creșterea coeziunii sociale printr-o mai bună protecție socială. În plus, prin Măsurile de Consolidare a Încrederii se oferă o sumă suplimentară 6,5 milioane de euro pentru activitățile în curs de desfășurare sau planificate, în Transnistria și Găgăuzia. Un motiv de îngrijorare îl reprezintă lipsa fondurilor necesare pentru asigurarea sustenabilității părții moldovenești a Platformei Societății Civile UE – RM.

5.4 Parteneriatul cu OSC¹⁰ pentru consolidarea Statului de Drept și a Bunei Guvernări în RM

Membrii Platformei Societății Civile UE-RM și ai Comitetului Economic și Social consideră că instituțiile europene și Guvernul Republicii Moldova trebuie să acorde prioritate implementării programelor dedicate consolidării Statului de Drept și a Bunei Guvernări, amplificând în același timp, oportunitățile și volumul asistenței financiare pentru organizațiile societății civile.

Așa cum s-a prezentat și în capitolele 3 și 4 ale prezentului raport, transformarea radicală a instituțiilor și a situației justiției din RM, reprezintă o condiție *sine qua non* în procesul de integrare europeană. Organizațiile societății civile din RM au acumulat în ultimii ani suficientă experiență internațională și

¹⁰ Organizațiile societății civile

europene, pentru a sprijini autoritățile naționale la inițierea și punerea în aplicare a măsurilor de conformare la aquis-ul comunitar.

Obiectivele cooperării cu organizațiile societății civile

- educația juridică și civică a populației pentru creșterea coeziunii sociale prin reducerea corupției și sporirea dezvoltării economice;
- creșterea gradului de educație juridică a cetățenilor prin prezentarea de informații esențiale cu privire la legislația și instituțiile naționale și europene pentru realizarea justiției;
- creșterea eficienței sistemului de justiție în Republica Moldova prin îmbunătățirea abilităților de comunicare ale personalului din cadrul sistemelor de justiție și ordine publică, și, prin urmare, capacitatea instituțiilor din sistemul de a interacționa în mod corespunzător cu justițiabilii;

Acțiuni specifice care pot fi vizate

- proiectare unor campanii de informare, educație juridică și sensibilizare, elaborarea de ghiduri/materiale informative;
- dezvoltarea și diversificarea de consiliere și asistență juridică, care este adecvat nevoilor cetățenilor prin cooperarea cu autoritățile guvernamentale și locale/alte entități de competențe în domeniul societății/civile;
- promovarea și consolidarea metodelor alternative de soluționare a litigiilor prin desfășurarea de campanii pentru justițiabili și magistrații;
- organizarea de conferințe, seminarii, cursuri de formare și de specializare.

Rezultate așteptate

- o cultură juridică consolidată în societate;
- grad înalt de acces al publicului la informații cu privire la starea justiției;
- îmbunătățirea indicatorilor percepției publice în ceea ce privește încrederea în justiție.